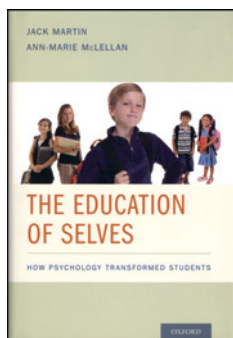

Å skape selvopptatte elever og studenter

Jack Martin, Ann-Marie McLellan
The education of selves
 How psychology transformed students. 230 s.
 Oxford: Oxford University Press, 2013.
 Pris GBP 40
 ISBN 978-0-19-991367-1

Dette er en fagkritisk bok som hevder at individsentrert psykologi med et ensidig søkelys på «selvet» (selvfølelse, selvrespekt, selvrealisering etc.) på en negativ måte har influert utdanningsystemet (fra barnehager til universiteter) i USA og Canada. Denne psykologien har bidratt til å forme krevende og selvopptatte «triple-E»-studenter: «Expressive, Enterprising, Entitled». Den har forskjøvet alternative utdanningsidealer som fremhever skolesystemets samfunnsmessige rolle med hensyn til å skape ansvarsbevisste borgere som identifiserer seg med, og kan håndheve, felleskaps- og demokratiske verdier.

Boken plasserer seg i en respektabel amerikansk tradisjon, med røtter tilbake til Christopher Lasch' klassiker *The culture of narcissism* og Jean Twenges bøker, *Generation me: Why today's young Americans are more confident, assertive, entitled – and more miserable than ever before* og *The narcissism epidemic: Living in the age of entitlement*.

Denne boken er mindre allment samfunnskritisk. Den handler først og fremst om en spesiell type psykologi som har legitimert og forsterket selvopptatt selvrealisering innenfor utdanningsystemet. Denne psykologien har ikke noe navn, men røtter i mange tradisjoner. Boken har lange og opplysende kapitler om forståelsen av selvet, individet, samfunnet og det hinsidige i antikken, Romerriket og middelalderen, og om den moderne transformasjonsprosessen som setter et selvnyttende og selvrealiserende selv i sentrum.

Det er mange gjentakelser i de forskjellige kapitlene. Vi får mange påminnelser om hva Platon, Locke og Rousseau sto for. Slik sett er teksten tydelig. Litt mer usikkert er det hvem som er hovedskurken. I grove trekk er det «overfladiske» varianter av sosialpsykologi knyttet til arven fra behaviorismen, der man dyrket frem idealet om en verdinøytral psykologi som forholdt seg til målbare størrelser (stimulus-respons) hos individet som ble ansett å kunne eksistere løst fra en historisk preget gruppe. Bruken av spørreskjemaer om selvfølelse hos isolerte individer som grunnlag for pedagogiske intervensjoner i skolen, får grundig kritikk. Påstanden er at denne overfladiske sosialpsykologien er blitt «kjøpt» av skolemyndigheter, og at den har influert ikke bare de sosiale miljøene i skolene, men også fagplaner.

Den fagkritiske delen er god og interessant. Den fører seg godt inn i ovennevnte tradisjon fra Lasch og Twenge. Mer usikkert er det hvor presis diagnosen er. Vi får ingen data som sier noe om i hvor stor grad utdanningsinstitusjoner i USA og Canada virkelig er preget av denne ideologien. Det hadde også vært nyttig med et sterkere internasjonalt perspektiv. Forfatteren påpeker viktige strømninger i skolesystemet i USA og Canada. Gjelder dette også andre land? Har dette noe med vestlig modernitet å gjøre? Er den såkalte nordiske modellen annerledes? Finnes det en nordisk modell også innenfor skolesystemet som oppdrar barn og ungdom til verdier og holdninger som understøtter vår samfunnsmodell, som er sterkere preget av velferd, solidaritet og likhet, enn den amerikanske?

Alt i alt er dette en interessant og tankevekkende bok som anbefales for alle som er interessert i verdigrunnlaget til skoler, høyskoler og universiteter.

Sigmund Karterud

Avdeling for personlighetspsykiatri
 Oslo universitetssykehus

Sympatisk om samlivet

Hans Olav Tungesvik
Håp for samlivet
 118 s. Kjeller: Genesis Forlag, 2012.
 Pris NOK 278
 ISBN 978-82-476-0400-7

Den erfarne psykiateren Hans Olav Tungesvik (f. 1936) har skrevet en liten selvhjelpsbok for par med samlivsproblemer. Boken består av 11 korte kapitler, inkludert et oppsummerende etterord. Eksempler på temaer som behandles, er kommunikasjon, utroskap, hensyn til barn, vold og intimitet. Vi møter åtte par som på ulike måter er i samlivskrise.

En hovedutfordring for enhver forfatter av slik litteratur er: Hvordan gjøre det selvsagte og banale viktig og friskt igjen? Tungesvik lykkes delvis i dette. Han er best når han gjennomgår samlivets ti «vitaminer». Dette er en fruktbar metafor. Men burde ikke sex vært blant vitaminene? Seksuelle problemer er en stor og viktig årsak til samlivsbrudd og utroskap.

Jeg skulle ønske at boken var enda mer praktisk. Det kunne vært flere øvelser og teknikker for hvordan man kan komme seg ut av vanlige mønstre og onde sirkler som tærer på så mange forhold, som dårlige kommunikasjonsvaner, nedlatenhet, manglende raushet osv. Tungesvik er inne på noe når han refererer samlivsterapeuten Gary Chapmans teori om kjærlighetens «fem språk». Dette kan overføres til praktisk handling. Men hadde det vært enda mer spennende å få et større innblikk i Tungesviks egne teknikker?

Forfatteren er tidligere stortingsrepresentant for Krf og legger ikke skjul på sitt livssyn. Dette er stort sett uproblematisk. Men i en av kasuistikene er det en kvinne som har levd i et dysfunksjonelt samliv i 20 år med en dominerende mann. Hun blir sykemeldet, trenger psykiatrisk hjelp og medisiner. Kommunikasjonssvikten beskrives som nær «total». Skilsmisse er likevel ikke et alternativ: «Til det sto stod løftet ho hadde gitt ved alteret på bryllupsdagen altfor sterkt.» Hennes mestringsstrategi er å skru ned forventningene til samlivet og holde ut. Vi må selvsagt respektere hennes valg. Men det uroer meg litt at forfatteren ikke problematiserer det, men tvert imot lar det fremstå som en slags seier at dette ekteskapet består. Er samlivet så hellig?

Språket er lettlest og fritt for fagsjargong. Boken er mindre omfattende enn mange liknende bøker på markedet, men det kan gjøre den tilgjengelig for flere. Vitsen med en slik bok blir ofte å minne oss på velkjente sannheter vi stadig glemmer. Samtidig kunne noe mer henvisning til teori, forskning og statistikk gitt ekstra legitimitet til det vi opplever som selvsagt.

Man aner et varmt og klokt menneske bak denne teksten. Tungesvik har over 40 års erfaring som samlivsterapeut. Jeg skulle gjerne likt å oppleve ham «live» på den terapeutiske scenen, eller snakke med noen han har hjulpet. Jeg er sikker på at han har egenskaper som ikke kommer helt frem her.

Anders Danielsen Lie

New York